

«Η αδιαφάνεια αποτελεί στρατηγική αντιεξέγερσης»

Συνέντευξη με τη Raquel Gutiérrez

Τον Μάιο του 2023, πήρα συνέντευξη από τη Raquel Gutiérrez για να μας δώσει κάποια στοιχεία και να λειτουργήσει ως πυξίδα κατανόησης της τρέχουσας κατάστασης στο Εκουαδόρ. Στη χώρα αυτή, από το 2021, έχουν αναφερθεί περίπου πεντακόσιες δολοφονίες στις φυλακές και, ταυτόχρονα, ο αριθμός των δολοφονιών αυξάνεται καθημερινά, ιδίως στα προάστια των παράκτιων πόλεων, όπως το Esmeraldas και το Guayaquil.

Η επίσημη αφήγηση δικαιολογεί έναν πόλεμο βασισμένο στον πόλεμο κατά της διακίνησης ναρκωτικών, ενώ γνωρίζουμε ότι πλήττονται οι φτωχότερες και πιο απομακρυσμένες περιοχές και ότι είναι κυρίως φυλετικοποιημένοι έφηβοι που οπλίζονται και δολοφονούνται. Έχουμε την αίσθηση ότι το Εκουαδόρ διαμελίζεται από έναν πόλεμο που επιταχύνει, απελαύνει και ταυτόχρονα συνυπάρχει με μια μετανάστευση που επιβάλλεται από τον νεοφιλελευθερισμό και την πείνα. Για να αποκρυπτογραφήσουμε αυτό το βίαιο σενάριο που καλύπτεται από αδιαφάνεια, μιλήσαμε με τη Raquel Gutiérrez Aguilar, μια φεμινίστρια διανοούμενη, η οποία, ενώ αφηγείται την εμπειρία του Μεξικού όσον αφορά στον «πόλεμο κατά της διακίνησης ναρκωτικών», θέτει σημαντικά ερωτήματα.

*

Πριν προλάβω να κάνω μια ερώτηση στη Raquel, εκείνη ξεκίνησε τη συζήτηση και με ρώτησε:

Raquel Gutiérrez (RG): Πότε θα τοποθετούσες την αφετηρία όλων αυτών; Αν δεν τοποθετείς ως αφετηρία τη στιγμή των σφαγών στις φυλακές, πού θα τοποθετούσες την αφετηρία; Η πρώτη ανάμνηση που έχεις, τόσο ευαίσθητη που λες «τι στο διάολο είναι αυτό;», που νομίζεις ότι δεν έχεις καταλάβει τίποτα, πού θα την τοποθετούσες;

Ana María Morales (AM): Νομίζω ότι ίσως να ήταν το πρώτο λουτρό αίματος, ήταν πολύ σοκαριστικό γιατί κάτι τέτοιου μεγέθους δεν είχε ξανασυμβεί. Αλλά η αρχή του ιλίγγου ήρθε με την απεργία του 2019: εκεί ξεπεράστηκε ένα κατώφλι βίας που δεν είχε ξαναζήσει κανείς στο παρελθόν. Με την ερώτησή σου, το μυαλό μου επιστρέφει στην απεργία του 2019, διότι, από τη μια πλευρά, υπάρχει αυτή η μαζική κινητοποίηση που είχαμε να δούμε πολύ καιρό και, από την άλλη, διασχίζεται ένα κατώφλι βίας που αφήνει έντεκα νεκρούς από την καταστολή, με διώξεις που συνεχίζονται ακόμα.

RG: Εντάξει, αυτό που λες μοιάζει πολύ με κάποια από τα πράγματα που συνέβησαν εδώ στο Μεξικό: ο πόλεμος κατά των ναρκωτικών άρχισε να διεξάγεται το 2007, ακριβώς επειδή το 2006 βιώσαμε τις πιο έντονες κινητοποιήσεις από την περίοδο 1994-1995. Τώρα, μιλώντας για τις δυναμικές κινητοποιή-

σεις στο Εκουαδόρ το 2019, η Cristina Vega μας μίλησε για την κινητοποίηση της CONAIE¹, καθώς και για τη σημασία της άρθρωσης των λαϊκών φεμινιστικών αγώνων στον ιστό των λαϊκών συνοικιών, οι οποίες είναι σε θέση να εξουδετερώσουν εν μέρει την αδιάκριτη χρήση βίας και τελικά να εξωθήσουν την κυβέρνηση σε διαπραγματεύσεις.

Η έκκλησή μου είναι να κατανοήσουμε αυτό που θα ονομάσουμε προσωρινά ένα είδος «μεξικανοποίησης του Εκουαδόρ» ακολουθώντας κάποιους παραλληλισμούς. Δηλαδή, ένα είδος όξυνσης της βίας που έχει πίσω της μια σιωπηρή πρόθεση αποπολιτικοποίησης, παρέμβασης στα τρέχοντα γεγονότα και αλλαγής της κατάστασης μέσω δράσεων με αιματηρά αποτελέσματα. Όπως αυτοί οι μαζικοί θάνατοι στις φυλακές, οι οποίοι ξεπερνούν κατά πολύ τα επίπεδα βίας που επιτρέπει η κοινωνία μιας χώρας και στα οποία έχει συνηθίσει αυτή η κοινωνία. Το Εκουαδόρ δεν είναι μια χώρα όπου «η ζωή δεν έχει αξία». Όπως το αντιλαμβάνομαι, είναι μια χώρα όπου υπάρχει καταστολή, υπάρχουν προβλήματα, υπάρχει μεγάλος αποκλεισμός, αλλά όχι μια χώρα όπου γίνονται συστηματικές δολοφονίες. Ωστόσο, ξαφνικά, αυτό αρχίζει να λαμβάνει χώρα. Και αυτό συμβαίνει ακριβώς μετά από μια σημαντική περίοδο μαζικών κινητοποιήσεων και, κυρίως, κινητοποιήσεων στις οποίες άρχισαν να αρθρώνονται μεταξύ τους δυνάμεις και ικανότητες αγώνα, οι οποίες προηγουμένως, σε γενικές γραμμές, ξεδιπλώνονταν «σε ξεχωριστές γραμμές», όπως λένε οι δικηγόροι –δηλαδή, χωρίς συνδέσεις και χωρίς ρητή και πρακτική βούληση για την οικοδόμηση και τη διατήρηση σχέσεων. Στην περίπτωση αυτή, η συμμαχία μεταξύ των φεμινισμών, των λαϊκών αγώνων πόλης και της έντονης δράσης της CONAIE είναι σημαντική.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο αυτό που θα ονομάσουμε προσωρινά ένα είδος «μεξικανοποίησης», το οποίο νοείται ως πολλαπλασιασμός μιας φαινομενικά ασύνδετης και μη πολιτικοποιημένης βίας, είναι πολύ βολικό να διαβαστεί ως στρατηγική αντιμετώπισης της εξέγερσης. Η Dawn Paley² την αποκαλεί «διευρυμένη αντιεξέγερση».

¹ (σ.τ.μ.) Confederación de Nacionalidades Indígenas del Ecuador, η Συνομοσπονδία Ιθαγενών Εθνοτήτων του Εκουαδόρ. Κατά πάσα πιθανότητα, στο σημείο αυτό γίνεται αναφορά στην καθηγήτρια κοινωνιολογίας και σπουδών φύλου Cristina Vega, η οποία διδάσκει στη Λατινοαμερικάνικη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (FLASCO) του Εκουαδόρ και η οποία παράλληλα συμμετέχει στη φεμινιστική ομάδα Flor de Guanto.

² (σ.τ.μ.) Dawn Paley, *Drug war capitalism*, AK Press, 2014, μεταφρασμένο στα ισπανικά από τη Sociedad Comunitaria de Estudios Estratégicos y Libertad το 2018.

Προφανώς, κατά τη διάρκεια πολλών ετών, οι συντεταγμένες της «εξεγερσης» έχουν αλλάξει, οι κώδικες για την κατανόηση της εξέλιξης των αγώνων έχουν αλλάξει. Επίσης, έχει αλλάξει πράγματι και τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η πολιτική αντεπίθεση. Στο παρελθόν, όταν μελετούσε κανείς τον τρόπο διεξαγωγής της αντιεξέγερσης στη Λατινική Αμερική, μπορούσε να ανατρέξει στη Σχολή της Αμερικής, όπου οι στρατιωτικοί και τα επίλεκτα σώματα στρατού εκπαιδεύονταν στη διαχείριση πληροφοριών, την αντικατασκοπεία, σε ανακριτικές μεθόδους κ.λπ. για την αντιμετώπιση αναγνωρίσιμων πολιτικών οργανώσεων. Στη συνέχεια, όσον αφορά την καταστολή, υπήρχε ένας συνδυασμός επιλεκτικής βίας, μαζικής βίας, συλλήψεων, εξαφανίσεων –αλλά πολιτικής εξαφάνισης– και ούτω καθεξής· αυτός ήταν ο τρόπος με τον οποίο γινόταν κατανοητή η αντιεξέγερση, μέσω όλων των ειδών βίαιων στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δράσεων. Αυτή η μορφή της αντιεξέγερσης, σύμφωνα με την Dawn, «διευρύνθηκε» μαζικοποιούμενη και διαφοροποιούμενη για να αντιμετωπίσει τις εξεγέρσεις και τις μαζικές κινητοποιήσεις που βιώσαμε. Είναι επομένως σκόπιμο να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τις νέες διευρυμένες μορφές αντιεξέγερσης που εφαρμόζονται σε αυτή την ήπειρο. Είναι πολύ χρήσιμο να αρχίσουμε να βγάζουμε νόημα από τα ασύνδετα και βίαια γεγονότα με την υπόθεση ότι υπάρχει μια έμμεση σκοπιμότητα, διότι διαφορετικά συνήθως δεν καταλαβαίνουμε τίποτα. Μια υπόθεση λοιπόν είναι ότι, στην περίπτωση του Εκουαδόρ, μετά τις μεγάλες κινητοποιήσεις του 2019, άρχισε να εφαρμόζεται η «μεξικανική τεχνική» της εξαιρετικά βίαιης αντιεξεγερτικής αποπολιτικοποίησης. Ίσως αυτό που έλαβε χώρα στα χρόνια μετά από αυτή τη σημαντική στιγμή στην εξέλιξη των αγώνων να είναι η συγκεχυμένη, αβέβαιη και επικαλυπτόμενη ανάπτυξη μιας αντεπαναστατικής στρατηγικής που συνίσταται στην τεράστια αύξηση της ποσότητας κοινωνικής βίας μέσω της αποπολιτικοποίησής της. Γιατί ενθαρρύνεται –από κυβερνήσεις και στρατούς– ο πολλαπλασιασμός της φαινομενικά ασύνδετης, φαινομενικά ακατανόητης κοινωνικής βίας που αποδομεί ακόμη και τη δυνατότητα κατανόησης του τι διακυβεύεται καθημερινά; Για να εξουδετερωθεί η οργανωτική και πολιτική δύναμη που επιτεύχθηκε σε προηγούμενους αγώνες.

Επιμένω, για εμάς, στο Μεξικό, ο πόλεμος κατά της διακίνησης ναρκωτικών ήρθε το 2007 και δεν καταφέραμε να διαπιστώσουμε με σαφήνεια ότι αυτό που λάμβανε χώρα ήταν ένας πόλεμος κατά του λαού, κατά της κοινωνίας, ο οποίος διεξαγόταν αποσπασματικά και διάχυτα για αρκετά χρόνια στη

συνέχεια. Σύντομα συνειδητοποιήσαμε ότι έπρεπε να διαχωρίσουμε την αναζήτηση οποιασδήποτε ερμηνείας από τον σαρωτικό λόγο που επαναλάμβανε ότι υπήρχε «πόλεμος κατά των ναρκωτικών» και που ερμήνευε την επιταχυνόμενη αύξηση της βίας επιμένοντας ότι «διάφορες ομάδες εγκληματιών» πολεμούσαν μεταξύ τους. Ο επίσημος λόγος ήταν ασταθής, ερμηνεύοντας τις τρομερές σφαγές και την απότομη αύξηση των αγνοουμένων με τον ισχυρισμό ότι είτε η «επιβολή του νόμου» ερχόταν αντιμέτωπη με τους εγκληματίες είτε ότι αυτοί πολεμούσαν μεταξύ τους. Αλλά αυτό που αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε, κοιτάζοντας στον καθρέφτη της Κολομβίας εκείνη την εποχή, ήταν ότι η στρατιωτική ή παραστρατιωτική κατοχή όλο και μεγαλύτερων εδαφών αυξανόταν. Υπήρχε αύξηση της βίας σε μέρη όπου συγκεντρώνονταν πολύ σημαντικοί αγώνες ή όπου υπήρχαν αγαθά και συγκρούσεις για δημόσιους πόρους. Τα χρόνια μεταξύ 2007 και 2011 ήταν πολύ δύσκολα, υπήρξε ένα είδος τεράστιας παράλυσης επειδή, ξαφνικά, το επίπεδο της βίας, το επίπεδο του τρόμου, το επίπεδο της σιωπής, το επίπεδο της σύγχυσης αυξήθηκε ραγδαία. Όλα συνέβησαν απροσδόκητα και φαινομενικά τυχαία. Μόνο όταν μπορέσαμε να σκεφτούμε αυτό που συνέβαινε ως μια στρατηγική εδαφικού ελέγχου και καταστολής των αγώνων, την οποία αποκαλέσαμε διευρυμένη αντιεξέγερση, μπορέσαμε να αρχίσουμε να προσανατολιζόμαστε εντός των βίαιων γεγονότων που συγκλόνιζαν επανειλημμένα τη δημόσια συζήτηση. Δηλαδή, αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε ότι αυτό που συνέβαινε ήταν μια επέκταση των κλασικών τεχνικών της αντιεξέγερσης. Τότε αυτό που συνέβαινε έπαψε να φαίνεται τόσο συγκεχυμένο, τόσο ασύνδετο. Μάθαμε κάτι πολύ σημαντικό: μέρος της στρατηγικής διευρυμένης αντιεξέγερσης είναι να προκληθεί αποδόμηση της δυνατότητας κατανόησης, αυτό είναι που ονομάζουμε στρατηγική παραγωγής αδιαφάνειας. Με άλλα λόγια, δεν πρόκειται μόνο για απόκρυψη ή παραποίηση, αλλά για αποδόμηση της κατανόησης. Δεν πρόκειται απλώς για παραπληροφόρηση, είναι κάτι περισσότερο από παραπληροφόρηση.

Για παράδειγμα, όταν διαβάσατε για την πρώτη σφαγή στη φυλακή του Guayaquil, πιθανότατα διαβάσατε ότι δημοσιεύτηκε στα δημόσια μέσα ενημέρωσης, αναφερόμενοι σε επίσημες πηγές που έλεγαν αυτά τα πράγματα. Δεν ξέρω αν συνειδητοποιήσατε ότι δεν ήταν πλέον αρκετό να λέτε «μας λένε ψέματα», αλλά ότι υπήρχε κάτι βαθύτερο: παρήχθησαν συστηματικά σύνολα λόγων που κατέστρεφαν τη δυνατότητα να κατανοήσουμε τι συνέβαινε.

Αυτό είναι που μελετάμε εδώ και πολλά χρόνια και χρειάστηκε πολλή δουλειά για να το κατανοήσουμε, και τώρα βλέπουμε ότι αυτά δεν είναι τυχαία πράγματα ούτε έχουν να κάνουν αποκλειστικά ή πρωτίστως με συγκρούσεις μεταξύ εγκληματιών. Προκειμένου να αναδιοργανώσουμε την ικανότητα κατανόησης, βολεύει πολύ να απομονώσουμε τους άξονες του λόγου που βάζουμε στο τραπέζι. Δεν μου είναι πολύ ξεκάθαρο ποιον συγκεκριμένο λόγο χρησιμοποιεί τώρα η κυβέρνηση Lasso για τα γεγονότα που συγκλονίζουν τη δημόσια ζωή του Εκουαδόρ, αλλά πρέπει να τον εξετάσουμε προσεκτικά για να δούμε σε τι συνίσταται η επιχείρηση αποδόμησης της κατανόησης, γιατί αυτό ακριβώς κάνουν.

Ένα από τα χαρακτηριστικά της παραγωγής αδιαφάνειας, της αποδόμησης της κατανόησης, είναι αυτό που η Dawn Paley αποκαλεί αδιαφάνεια των συγγραφέων. Υπάρχει ένα έγκλημα, υπάρχουν πολλά πτώματα, και ποτέ δεν είναι σαφές ποιος το έκανε ή τι συνέβη. Όταν εδώ στο Μεξικό σαράντα τρεις απλοί φοιτητές από την Ayotzinapa εξαφανίστηκαν στην πόλη Iguala τον Σεπτέμβριο του 2014, κατά τη διάρκεια της πρώτης κινητοποίησης που κατήγγειλε αυτά τα γεγονότα μια τεράστια πινακίδα ζωγραφίστηκε στο έδαφος του Zócalo στην Πόλη του Μεξικού και έγραφε: «Το κράτος το έκανε». Ήταν μια πολύ σημαντική προσπάθεια να σπάσουμε τις δαιδαλώδεις επίσημες αφηγήσεις που μας έκαναν να μιλάμε για τη διαμάχη μεταξύ «los Rojos» και «Guerreros Unidos». Όλα αυτά, επιπλέον, σε έναν αστυνομικό λόγο γεμάτο κενά. Η διαπίστωση ότι «το έκανε το κράτος» άρχισε να σπάει την αδιαφάνεια των ενόχων. Ήταν ένα πρώτο βήμα. Όλος ο πληθυσμός γνώριζε ότι οι επιτιθέμενοι ήταν ένοπλες συμμορίες βίαιων ανδρών· οι επιζώντες της βίαιης «Νύχτας της Iguala» το 2014 μιλούσαν για δημοτική και κρατική αστυνομία, προσωπικό του στρατού και πολίτες παραστρατιωτικών ομάδων που δρούσαν από κοινού. Μέχρι να ξεκαθαριστεί αυτό, οι βίαιες επιθέσεις είναι άκρως αποσυντονιστικές, γιατί όταν δεν καταλαβαίνεις ποιοι είναι οι επιτιθέμενοι, δεν ξέρεις ποιος επιτίθεται και πώς να προχωρήσεις. Δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα σαφές πλαίσιο αναφοράς. Η υποψία υπάρχει, φυσικά, αλλά το πλαίσιο του επίσημου λόγου παγιώνεται για να εμποδίσει, να εξουδετερώσει την οργή, έτσι ώστε η βίαιη κατάσταση να συνεχίζεται και να επεκτείνεται. Επιπλέον, σε δικαστικό επίπεδο, τίποτα δεν γίνεται σαφές επίτηδες: αναφέρεται επανειλημμένα ότι αυτό που συμβαίνει είναι μια μάχη μεταξύ εγκληματιών. Τίποτα περισσότερο.

Στην περίπτωση των εξεγέρσεων και των σφαγών στις φυλακές, μου φαίνεται ότι ξεκίνησαν με αυτόν

τον τρόπο στο Εκουαδόρ, επειδή οι φυλακές είναι τελικά το μέρος όπου ο κρατικός έλεγχος είναι πιο συμπυκνωμένος. Ως εκ τούτου, όπως γνωρίζουν οι φυλακισμένοι και οι οικογένειές τους, είναι γελοίο να παρουσιάζουν τα βίαια γεγονότα ως κάτι τυχαίο, ισχυριζόμενοι ότι η ομάδα Α πολέμησε εναντίον της ομάδας Β και δέκα ή έντεκα ή δώδεκα ή εκατό πέθαναν. Είναι απολύτως σαφές ότι για να γίνει αυτό εφικτό, πρέπει να υπάρξει συντονισμένη προσπάθεια από εκείνους που πραγματικά ελέγχουν τις φυλακές: αστυνομικοί, υπουργοί, σωφρονιστικοί υπάλληλοι, δικαστές κ.λπ.

Όσον αφορά την κατάσταση στις φυλακές, όλα όσα συμβαίνουν τώρα έρχονται σε έντονη αντίθεση με άλλες φορές που πολιτικοί κρατούμενοι μαζί με κοινούς κρατούμενους προκαλούσαν ταραχές. Σε αυτές τις ταραχές, τουλάχιστον στη Βολιβία πριν από χρόνια, διατυπώνονταν αιτήματα, γίνονταν επικριτικές ομιλίες κ.λπ. Μερικές φορές οι κινητοποιήσεις των φυλακών καταστέλλονταν βίαια, αλλά η αντιπαράθεση, οι όροι της αντιπαράθεσης, ήταν σαφείς. Μου δίνεται η εντύπωση, αλλά κυρίως είναι μια διαίσθηση, ότι ένας πολύ συνηθισμένος τρόπος διαχείρισης της ζωής στις φυλακές σήμερα είναι η αύξηση της βίας ως μέσο αποστολής παραδειγματικών μηνυμάτων προς τον λαϊκό κόσμο, γιατί τελικά αυτοί που κρατούνται, εκτός από κάποιες πολύ ειδικές, εξαιρετικές περιπτώσεις, είναι άνθρωποι της εργατικής τάξης, λαϊκοί. Αν η διοίκηση της φυλακής ενθαρρύνει τη βία μέσα στη φυλακή, ασκείται μια παραλλαγή του πολέμου μεταξύ των φτωχών. Πρόκειται για μια άλλη παλιά τεχνική της αντεπανάστασης που τώρα διευρύνεται: διεγείρεις αντιπαραθέσεις και αποκρύπτεις ποιος αντιπαρατίθεται, ποιος διοικεί, επιτρέποντας βίαιες συγκρούσεις.

AM: *Ναι, νομίζω ότι είναι σημαντικό να δούμε πώς κατασκευάζονται οι αφηγήσεις. Μετά την απεργία του 2019, ειπώθηκε ότι η CONAIE χρηματοδοτείται από τη διακίνηση ναρκωτικών και, από την άλλη πλευρά, ότι ενισχύεται ο εσωτερικός εχθρός που σημαίνει ότι οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει να αντιμετωπιστούν με την κατηγορία της τρομοκρατίας, η οποία ενσαρκώνεται από φυλετικοποιημένους νέους, ενώ ο γαμπρός του Guillermo Lasso έχει σχέσεις με την αλβανική μαφία που συνδέεται με τη μεταφορά ναρκωτικών.*

RG: Ακριβώς, παίζουν πολύ με αυτόν τον χαρακτηρισμό της τρομοκρατίας, επειδή συνδέεται άμεσα με το δικαίωμα που η κυβέρνηση των ΗΠΑ παραχώρησε στον εαυτό της το 2001, όταν απέκτησε το δικαίωμα να επεμβαίνει στρατιωτικά σε οποιαδήποτε χώρα, για παράδειγμα με τον πόλεμο στο Ιράκ το

2003. Με άλλα λόγια, έχουμε εμπλακεί εδώ και είκοσι χρόνια σε αυτή τη στρατιωτική στρατηγική που είχε ήδη οργανωθεί και εκτελεστεί προηγουμένως στην Κολομβία. Νομίζω ότι η Κολομβία υπήρξε ένα πολύ σημαντικό εργαστήριο για όλα αυτά: το ερώτημα για να καταλάβουμε τι διακυβεύεται, είναι να καταλάβουμε τι θέλουν να ελέγξουν, τι θέλουν να σταματήσουν, τι προσπαθούν να ελέγξουν, ποια είναι η αντι-στρατηγική τους. Εδώ, σε αυτό το σημείο, από την άποψη του λόγου, εντάσσεται ο πόλεμος κατά των ναρκωτικών. Παρατηρήστε την αντίθεση: στο Μεξικό ο πόλεμος κατά των ναρκωτικών φτάνει το 2007, δηλαδή αυτή είναι η χρονιά που ξεκινάει, αλλά, επιμένω, τι προηγείται της έναρξης του πολέμου κατά των ναρκωτικών; Το προηγούμενο είναι το 2006, το οποίο είναι ένα από τα πιο έντονα χρόνια κινητοποίησης στη μνήμη του Μεξικού, η χρονιά της εξέγερσης στην Οαχάκα και των τεσσάρων ή πέντε μηνών κατάληψης και κατοχής της πόλης. Πρόκειται για τα ενεργητικά γεγονότα εξέγερσης και κινητοποίησης που πήραν το όνομα του Δήμου της Οαχάκα, οργανωμένα από την οργάνωση που πήρε το όνομα Λαϊκή Συνέλευση του Λαού της Οαχάκα (APPO), η οποία κατάφερε να εξουδετερώσει την προέλαση του στρατού κατά τη σύγκρουση της 1^{ης} και 2^{ης} Νοεμβρίου 2006. Έχω την εντύπωση ότι κάτι παρόμοιο συνέβη στο Κίτο το 2019, όταν οι κινητοποιήσεις κατάφεραν να εξουδετερώσουν την ανάπτυξη της δημόσιας ισχύος. Όταν συμβαίνουν αυτά τα πράγματα, οι στρατηγοί αρχίζουν να σκέφτονται και αρχίζουν να εφαρμόζουν άλλες στρατηγικές ανάσχεσης, μια διευρυμένη αντιεξέγερση που επεκτείνει τους προηγούμενους όρους καταστολής, αλλά και τους προσαρμόζει στις συνθήκες υπερχειλίσης που ήδη προέβλεπαν ότι θα έρθουν.

Ακριβώς στο Εκουαδόρ αυτή η βίαιη αντιεξέγερση λαμβάνει χώρα πολύ επιθετικά αυτή τη στιγμή. Αν και αξίζει επίσης να εξετάσουμε τι συμβαίνει στη Χιλή. Εκεί, κατά τη γνώμη μου, επιτεύχθηκε μια πολιτική σύνθεση από τα πάνω με διαφορετικό τρόπο μέσω του συμφώνου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2019, όταν ένα σημαντικό μέρος της κοινωνικής ενέργειας που ξεχείλιζε στους αγώνες διοχετεύτηκε προς μια συντακτική διαδικασία. Γνωρίζουμε τελικά πώς συνεχίστηκε αυτή η ιστορία... αλλά δεν είναι αυτό το θέμα. Όσον αφορά στη Λατινική Αμερική, αξίζει να αναλογιστούμε πώς εφαρμόστηκαν διάφορα όλο και πιο βίαια μέτρα πολιτικού περιορισμού και εξουδετέρωσης. Κοιτάζοντας από το Εκουαδόρ, είναι βολικό να καταλάβουμε ότι, δεδομένης της αδυναμίας μιας πολιτικής σύνθεσης από πάνω προς τα κάτω, παρόμοιας με εκείνη που έλαβε χώρα στη Χιλή, οι κυρίαρχες δυνάμεις, επιχειρηματικές, πολιτικές και

στρατιωτικές, νόμιμες και παράνομες, αποφάσισαν να πειραματιστούν με μια διευρυμένη στρατιωτική στρατηγική αντιεξέγερσης, η οποία σε άλλα μέρη, όπως το Μεξικό, ήταν αποτελεσματική στην ανάσχεση της προέλασης των αγώνων.

AM: *Νομίζω ότι οι τεχνικές καταστολής της απεργίας στο Εκουαδόρ και των διαδηλώσεων στη Χιλή, η εικόνα των πυροβολισμών στα μάτια των διαδηλωτών...*

RG: Προσπαθώ να παρουσιάσω στοιχεία που μας επιτρέπουν να βαθύνουμε την κατανόηση αυτών των ζητημάτων στους αγώνες που εξελίσσονται, καθώς και της εξαιρετικά βίαιης διεύρυνσης και επικαιροποίησης της αντιεξέγερσης. Εδώ στο Μεξικό υπήρξε μια πολύ σημαντική περίοδος συσσώρευσης δυνάμεων· αγώνες μεγάλου βάθους λάμβαναν χώρα σε εδαφικό επίπεδο και άρχιζαν να συντονίζονται. Οι ατζέντες και οι προτάσεις παρήχθησαν από τους ίδιους τους ανθρώπους του αγώνα. Αυτή η σημαντική περίοδος εντεινόμενων αγώνων, συλλογικής επέκτασης και συγκρουσιακής κοινωνικής ικανότητας παρέμβασης στα δημόσια πράγματα εκτείνεται, κατά τη γνώμη μου, από το 1994 έως το 2006. Η πολιτική πρωτοβουλία βρίσκεται στα χέρια των λαϊκών οργανώσεων, του Ζαπατίσμο, των αγροτικών οργανώσεων, των λαϊκών αγώνων. Όλα αυτά συνέβησαν στις αρχές του αιώνα παράλληλα με τον λόγο του «τυπικού εκδημοκρατισμού». Ωστόσο, καθώς οι πολιτικοί μηχανισμοί εκλογικού ελέγχου δεν επαρκούσαν για να καθυποτάξουν τον πληθυσμό, ο «πόλεμος κατά των ναρκωτικών» σάρωσε τη χώρα και άρχισε η αχαλίνωτη βία. Κατά σειρά, αντικείμενο διαμάχης αποτέλεσαν οι πετρελαϊκοί πόροι, η ενέργεια γενικότερα, αλλά και η επιβολή του αγροεξαγωγικού μοντέλου. Πρόκειται απλώς για ένα πολύ πρόχειρο περίγραμμα, αλλά το παρουσιάζω με αυτόν τον τρόπο επειδή νομίζω ότι βοηθάει να οργανωθεί αυτό που διαφορετικά δεν θα γινόταν κατανοητό.

Εν ολίγοις, η κατανόηση όλης αυτής της αύξησης της «εγκληματικότητας», αυτής της φαινομενικά απολίτικης βίας, η οποία, ωστόσο, έχει ισχυρές πολιτικές συνέπειες όσον αφορά την υποχώρηση των κινητοποιήσεων, είναι η υπόθεση που προτείνουμε, έχοντας ζήσει πολύ σκοτεινές στιγμές εδώ στο Μεξικό. Ο Adolfo Gilly, ένας ιστορικός που ερεύνησε τι συνέβη κατά τη διάρκεια της μεξικανικής επανάστασης πριν από περισσότερο από έναν αιώνα, πρόετρεψε να δοθεί προσοχή στις στιγμές που «αλλάζει το ηθικό μέτρο της επιτρεπτής βίας σε μια κοινωνία». Σε αυτές τις στιγμές, συντελείται μια αλλαγή στην πολιτική τάξη και αρχίζει να εφαρμόζεται μια στρα-

τηγική αντιεξέγερσης που, αρχικά, δεν γίνεται κατανοητή από την κοινωνία στην οποία επιβάλλεται, επειδή, ακριβώς ένα από τα χαρακτηριστικά της είναι ότι επιδιώκει να παραμείνει κρυφή.

Στο Μεξικό, πριν αρχίσει ο «πόλεμος κατά των ναρκωτικών» το 2007, μια πρώτη γεύση της αλλαγής του ηθικού μέτρου της επιτρεπτής βίας δόθηκε τον Μάιο του 2006, όταν έλαβε χώρα αυτό που ο Adolfo Gilly αποκάλεσε «στρατιωτική κατάληψη μιας πόλης κοντά στην Πόλη του Μεξικού», στο Atenco, στην Πολιτεία του Μεξικού. Εκείνη την εποχή, διεξαγόταν ένας πολύ σημαντικός αγώνας ενάντια σε μια τεράστια μεταλλευτική εταιρεία στο Atenco, όπου επρόκειτο να κατασκευαστεί ένα αεροδρόμιο. Η ομοσπονδιακή αστυνομία –στρατιωτικοποιημένη– απέκλεισε τον πληθυσμό του Atenco, όπου βρισκόταν και η Άλλη Ζαπατιστική Εκστρατεία. Η καταστολή ήταν πολύ βίαιη. Μεταξύ άλλων, αυτή ήταν η πρώτη φορά που το μέσο της σεξουαλικής βίας χρησιμοποιήθηκε δημόσια και εμφανώς εναντίον γυναικών κρατουμένων μετά τη στρατιωτική κατάληψη της πόλης. Τα γεγονότα αυτά ήταν πολύ συγκλονιστικά· παρόμοια με τους πυροβολισμούς στα μάτια, σε άλλη εποχή και γεωγραφία, τα οποία επίσης προκαλούν τεράστιο σοκ και μετατοπίζουν το ηθικό μέτρο του τι είναι επιτρεπτό. Σε αυτές τις στιγμές, αυτό που λέει στην πραγματικότητα το κράτος είναι «θα πάω μέχρι τέλους, δεν θα σεβαστώ τα έθιμα του δικού μας τρόπου άσκησης βίας, θα τον αλλάξω και θα πάω ενάντια σε ό,τι αντιτίθεται στην προέλασή μου». Έχω την εντύπωση ότι κάτι παρόμοιο σας συνέβη στο Εκουαδόρ.

AM: *Ναι, είναι όπως είπες, ότι ξεπερνιέται το κατώφλι της βίας...*

RG: Πρόκειται πραγματικά για ένα κατώφλι, μια αλλαγή του τι είναι επιτρεπτό, και θα το επαναλάβουν μέχρι να γίνει ο νέος κανόνας. Επιπλέον, εφαρμόζουν μια άλλη στρατηγική αντιεξέγερσης που διευρύνεται, που αποπολιτικοποιεί τις συγκρούσεις μετατρέποντάς τες σε ποινικές διαμάχες, και όλα αυτά τείνουν να αποδομήσουν τις πολιτικές ικανότητες.

AM: *Σκέφτομαι συνεχώς τον ρόλο της διακίνησης ναρκωτικών, επειδή μιλάς για την παρουσία μεξικανικών καρτέλ, όπως το Jalisco Nueva Generación, το Sinaloa, εμφανίζεται η αλβανική μαφία, και, όπως λες, είναι δύσκολο να δούμε ποιος πλουτίζει από όλα αυτά. Για παράδειγμα, ένα από τα σημεία που έχουν πληγεί πιο σκληρά είναι η Esmeraldas, μια επαρχία με αφρογενή πλειοψηφία που έχει πληγεί ιστορικά από τον ρατσισμό και την εξαθλίωση, αλλά τώρα διεξάγεται ένας πόλεμος εκεί,*

αλλά και σε άλλες περιοχές.

RG: Πρέπει να απαλλαγούμε από την ιδέα ότι πρόκειται για πόλεμο κατά της διακίνησης ναρκωτικών: πρέπει να καταστρέψουμε αυτό τον δούρειο ίππο, γιατί είναι ψεύτικος. Αυτό που συμβαίνει στο Εκουαδόρ, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι ότι πρόκειται για πόλεμο μεταξύ συμμοριών ναρκωτικών· δεν πρόκειται καθόλου για αυτό. Αντίθετα, πρόκειται για έναν πόλεμο εναντίον του λαού που χρησιμοποιεί τις τεχνικές αυτού που η Dawn Palley αποκαλεί «νεοφιλελεύθερο πόλεμο», δηλαδή τη σύγχρονη πορεία του «καπιταλισμού των ναρκωτικών» –που πλέον γίνεται όλο και πιο ανοιχτά πολεμοκάπηλος– ο οποίος οργανώνεται και ενισχύεται μέσω της απαγόρευσης ορισμένων ουσιών. Αξίζει να θυμηθούμε τι αποτέλεσε η απαγόρευση του αλκοόλ στις Ηνωμένες Πολιτείες: μια περίοδο, κατά την οποία ορισμένες περιουσίες μεγάλωσαν και νομιμοποιήθηκαν, παράγοντας μαφίες που τελικά απέκτησαν καθεστώς νόμιμης ύπαρξης. Καπιταλισμός και πόλεμος πήγαιναν πάντα χέρι-χέρι, ακόμη και αν η πολιτική τάξη μεταμφιέστηκε για ένα διάστημα σε δημοκρατική. Αν σκεφτούμε ποιος ελέγχει τι απαγορεύεται, ποιος θέτει τους όρους αυτού του ελέγχου, βλέπουμε ότι ανοίγεται ένα τεράστιο οικονομικό πεδίο για τη συσσώρευση κεφαλαίου και τον κρατικό έλεγχο. Τα δύο ζητήματα είναι αλληλένδετα και άκρως βίαια.

Ο Μεξικανός ερευνητής Oswaldo Zavala ξεκινά με μια ισχυρή κατάφαση που μου φαίνεται λογική: «τα καρτέλ δεν υπάρχουν». Αυτό σημαίνει ότι το «καρτέλ» αποτελεί ένα απλό ουσιαστικό που κρύβει την επικάλυψη νόμιμων, παράνομων, αστικών και κρατικών δραστηριοτήτων. Η διατύπωση ενός επιχειρήματος με όρους πολέμου μεταξύ καρτέλ διαγράφει το γεγονός ότι υπάρχουν διαμάχες για οικονομικά κυκλώματα κάθε είδους, νόμιμα και παράνομα. Αυτά τα κυκλώματα διαχειρίζονται τμήματα και δομές του κράτους, των οποίων η προέλευση δεν μας είναι σαφής.

Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής σε αυτές τις διαμάχες, γιατί και για ποιο σκοπό, αυτά είναι που παραμένουν κρυφά. Η αφήγηση περί καρτέλ λαμβάνει υπόψη την αδιαφάνεια των δραστών που έχουμε ήδη αναφέρει. Για παράδειγμα, δεν θα είναι εύκολο να εντοπίσουμε αυτούς που εισήγαγαν ή επέτρεψαν την εισαγωγή όπλων στη φυλακή της Guayaquil· ούτε θα είναι εύκολο να μάθουμε τι είδους διανομές και τι είδους επιχειρήσεις διευθύνονται από εκεί και πώς είναι δομημένες αυτές οι δραστηριότητες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο επιστρέφω εκεί, στο Μεξικό του 2014, όταν οι εξαφανίσεις και οι δολοφονίες στην Iguala ήταν τόσο σημαντικές ώστε

να αποδειχθεί ότι «το έκανε το κράτος». Ακόμα κι αν ήταν μετά βίας κάτι παραπάνω από μια αοριστολογία, η διαπίστωση ενός τέτοιου πράγματος επέτρεψε να γίνουν κατανοητά τα πιο συγκεχυμένα και βίαια γεγονότα σε ένα διαφορετικό επίπεδο. Αν δεν καθοριστεί ένα κλειδί [κατανόησης], τα γεγονότα μοιάζουν με ένα είδος τρελού κύματος ασυνάρτητης βίας, το οποίο καταλήγει να ενισχύει τον λόγο περί ασφάλειας.

Είναι σαν να «έχουν εισβάλει οι Αρειανοί», αλλά δεν μπορούμε να τους διακρίνουμε... σαν να πρόκειται για εξωτερική απειλή, ενώ στην πραγματικότητα βρίσκονται σε εξέλιξη αδιαφανείς και βίαιοι τρόποι διαχείρισης παράνομων οικονομικών κυκλωμάτων, που επιβαρύνουν τα χαμηλότερα επίπεδα διανομής. Η στρατιωτικοποιητική επίδραση που έχει αυτό είναι τρομερή. Και η απειλή δεν είναι πλέον «εξωτερική».

Εδώ στο Μεξικό, για παράδειγμα, πολλοί νέοι εργάζονται ως γεράκια, όπως λένε εδώ, που είναι ο χαμηλότερος κρίκος στα κυκλώματα της παράνομης οικονομίας. Είναι προτιμότερο να δουλεύεις ως γεράκι παρά ως *maquilador*³ ή στην παραγωγή φοινικέλαιου. Σε αυτές τις υπερβίαιες εμπορικές δυναμικές, οι βάνουσοι όροι προώθησης καθορίζονται και ελέγχονται από τα πάνω στην αδιαφανή – και μερικές φορές εύθραυστη – σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της αγοράς που προσπαθώ να περιγράψω. Η διαδικασία ελέγχεται εν μέρει από τα πάνω και συχνά υπόκειται σε σοβαρές εντάσεις όσον αφορά τον ανταγωνισμό. Ως εκ τούτου, η διαχείριση της βίας είναι πολύ ασαφής, όπως είναι ασαφές ποιος διαχειρίζεται την παρανομία. Αυτό είναι το σημείο που «τα καρτέλ δεν υπάρχουν». Το καρτέλ δεν είναι η παράνομη, οργανωμένη και βίαιη οντότητα που απειλεί την κοινωνία και η επιβολή του νόμου δεν καταπολεμά αυτά τα εκτός ελέγχου καρτέλ. Η διαπλοκή είναι πολύ πιο σύνθετη, αν και συχνά ένα ορατό αποτέλεσμα αυτής της δυναμικής είναι ότι οι ένοπλες δυνάμεις μπορούν να εφαρμόζουν έκτακτα μέτρα για τον έλεγχο του πληθυσμού, μπορούν να επικροτούν την εκτόπιση μεγάλου αριθμού ανθρώπων, μπορούν να θεσπίζουν μέτρα εξαιρέσεως και να έχουν μια δικαιολογία γι' αυτό. Είναι σαν η κοινωνία στο σύνολό της να παραστρατιωτικοποιείται.

Σε αρκετές περιπτώσεις, οι μητέρες των αγνοούμενων νέων έχουν αναφέρει την άφιξη μεγάλων

φορητών με ένοπλους άνδρες και φιμέ τζάμια που στρατολογούν νέους κοντά σε σχολεία ή πλατείες. Συνήθως, οι άνθρωποι που κάνουν αυτή τη δουλειά είναι πρώην αστυνομικοί ή πρώην στρατιωτικοί ή εν ενεργεία αστυνομικοί ή στρατιωτικοί, οι οποίοι βρίσκονται με το ένα πόδι εντός των παράνομων δραστηριοτήτων και με το άλλο εκτός. Άλλες φορές είναι άνθρωποι που κυκλοφορούν στα πολυάριθμα ιδιωτικά γραφεία ασφαλείας και στις διάφορες αστυνομικές ή στρατιωτικές υπηρεσίες. Με αυτόν τον τρόπο εξαπλώνεται η παραστρατιωτικοποιημένη εδαφική κατοχή, μέσα σε τεράστια σύγχυση και τρόμο που φιμώνει.

Σε κάθε περίπτωση, όλα όσα σας λέω μπορεί να μη μας βοηθούν ακόμη να απαντήσουμε σε πιο ακριβή ερωτήματα, αλλά ίσως μας βοηθήσουν να αρχίσουμε να θέτουμε πιο γόνιμα ερωτήματα.

³ (σ.τ.μ.) Εργαζόμενη στις *maquiladoras* –εργοστάσια και βιοτεχνίες οι οποίες είναι εγκατεστημένες στη χώρα του Μεξικού, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν ιδιοκτησία ξένων εταιρειών– διαθέτουν για τις άθλιες συνθήκες εργασίας που επικρατούν εκεί.

Ένας συρφετός δημοσιογράφων, «ανήσυχων γονέων», ειδικών, ψυχολόγων χύνουν μαύρα δάκρυα για την «αθωότητα που χάνεται», για την «αχαλίνωτη βία των ανηλίκων», ενώ καθημερινές είναι οι αστυνομικές επιχειρήσεις για την αποτροπή «νεανικής παραβατικότητας» σε πλατείες και μέρη που αράζουν παρέες. Μια από αυτές εξάλλου έγινε πριν λίγο καιρό στα escape δίπλα στο πάρκο τρίτον (δεκάδες εξακριβώσεις και προσαγωγές) με τους μπάτσους να δηλώνουν πως «απέτρεψαν σύγκρουση συμμοριών νεαρών»... Την ίδια στιγμή - έπειτα από πρόταση του υπουργείου αστυνομίας- ξανασυστήνονται τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας, (στα οποία θα συμμετέχουν δήμοι, τοπικά αστυνομικά τμήματα, φορείς, «ειδικοί», σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, εμπορικοί σύλλογοι κτλ. η αφρόκρεμα δηλαδή του κοινωνικού εκφασισμού) τα οποία αποτελούν σε επίπεδο δήμων, την κοινωνική συμμαχία της αστυνομίας στο δόγμα «μηδενικής ανοχής». Ο νέος ποινικός κώδικας που ετοιμάζεται και στοχεύει στην αυστηροποίηση -με ποινές πραγματικής φυλάκισης- της αντιμετώπισης της λεγόμενης «χαμηλής παραβατικότητας» έρχεται να επισφραγίσει χωρίς προσχήματα ποιες είναι οι επικίνδυνες τάξεις: αυτές και αυτοί που δεν τα βγάζουν πέρα και κάπως πρέπει να ζήσουν, που έχουν βρεθεί να ζουν στο όριο, που έχουν «κακές συνήθειες», που δεν υπακούουν, που αντιστέκονται... Αυτές που συμπυκνώνουν το γενικευμένο αίσημα κοινωνικής ασφυξίας που πρέπει με κάθε μέσο να αποτραπεί από το να εκραγεί.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η αναζήτηση "εγκληματικής οργάνωσης" πίσω από τα γεγονότα του Ρέντη δεν είναι παρά η τελευταία πράξη της σταθερής απόπειρας εκ μέρους των εξουσιαστικών επιτελείων να παρουσιαστεί η προλεταριακή βία ως ένα περιθωριακό φαινόμενο, έξω και πέρα από την κοινωνία που τη γεννάει.

Ο «ηθικός πανικός» για την «κατάντια της νεολαίας» δεν είναι καινούριο φρούτο: δεκαετίες τα με και οι κρατικοί μηχανισμοί πιπιλάνε την καραμέλα της νεανικής παραβατικότητας: «ναρκωτικά, σεξ, βία και καταλήψεις» ήταν οι τίτλοι στην δεκαετία του 90 και του 2000. Αυτό που είναι «καινούριο» φρούτο είναι η **αστυνομική διαχείριση πλέον, της παρουσίας των νεανικών παρέων στον δημόσιο χώρο.** Η περίοδος της καραντίνας και οι κατασταλτικές επιχειρήσεις ενάντια σε όσ@ την έσπαγαν ήταν απλά ο δοκιμαστικός σωλήνας. Γιατί κάποιες παρέες δεν συμμορφώνονται σε κανονικότητες «ευπρέπειας», δεν καταναλώνουν στα κωλομάγαζα που έχουν καταλάβει τις πλατείες, είναι γενικά «προβληματικές», χαλάνε την εικόνα των καθαρών πόλεων και κινούνται πολύ. Γι αυτό και αντιμετωπίζονται ως εν δυνάμει κίνδυνοι μέσα σε πόλεις όπου όλα οφείλουν να είναι ελεγχόμενα: παυσία, τάξη, ασφάλεια, κατανάλωση...

Αυτά τα δακρύβρεχτα ερωτήματα «ποιος φταίει για την νεανική βία» είναι στημένα ερωτήματα για να φτιάξουν τον ίδιο τον όρο «νεανική παραβατικότητα»: εξομείωση όλων των συμπεριφορών και πρακτικών σε ένα αφήγημα. Από το «μπούλιγγκ» ως το απλό άραγμα σε πλατείες ο παρονομαστής οφείλει να είναι κοινός. Οι «παράκμασμένες αξίες» των νέων. Έτσι ποτέ δεν θα φταίει ο ρατσισμός, η αντιρροία, ο ανταγωνισμός, η ιεραρχία, ο στρατός, η ομοφοβία, η πατρίδα, το χρήμα, οι εξουσίες που κινούν τις ζωές μας κάθε μέρα...

Οι δρόμοι, οι πλατείες, τα πάρκα μας ανήκουν και διάλογο δεν θα ανοίξουμε

ΔΙΑΛΟΓΟ με τους (κάθε λογής) ΜΠΑΤΣΟΥΣ ΜΟΝΟ ΜΕ ΠΕΤΡΕΣ

ΘΕΡΣΙΤΗΣ
ΝΕΣΤΟΡΟΣ Κ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ -ΙΛΙΟΝ
ther-sitis.espinet

συναντήσεις ραδιοϋγίας #3

KYP

4/2

6μμ

- συζήτηση:

“Οι διαδρομές της «νεανικής βίας»

και η ανάγκη διαρκούς καταγραφής της”

Η μετάφραση της συνέντευξης της Raquel Guitierrez έγινε με βάση την Ιταλική έκδοσή της, η οποία μπορεί να βρεθεί στο infoant.org ως “Ecuador: “L’opacità è una strategia di controinsurrezione”. Intervista a Raquel Guitierrez”, στα πλαίσια των συναντήσεων ραδιοϋγίας #3 του Θερότη.